

VNIVERSITAT DE VALÈNCIA

Lliurament de la medalla de la
Universitat de València a Francesc
Ferrer Pastor

Discurs d'acceptació

València, 4 de febrer de 2000

PARAULES PRONUNCIADES PEL SR. FRANCESC FERRER PASTOR

Per la llengua

Excel·lentíssim i Magnífic Sr. Rector, digníssimes autoritats, doctor Ferrando, professors, alumnes, membres del personal d'administració i serveis de la Universitat de València, amigues i amics:

Voldria començar el meu breu parlament expressant la meua gratitud per la distinció que hui em concediu. He de confessar-vos que no crec haver reunit cap altre mèrit que el d'haver treballat tota la meua vida en favor de la llengua d'aquest País. Certament, ho he fet en condicions i situacions ben difícils, ja que majoritàriament l'he realitzada durant els llargs anys de la dictadura del general Franco. No em considere altra cosa que un humil treballador, que, després d'anys de maquinista i caixista a la premses de *Jornada* i *Levante* i de corrector a *Las Provincias*, vaig aconseguir, l'any 1962, de muntar un empresa familiar, la Impremta Fermar. Una empresa, en què vaig alternar els encàrrecs comercials dels clients amb la publicació de les nombroses edicions dels diccionaris i vocabularis que anava confegint en les hores de descans, a costa de la dedicació que devia a la meua família. Una empresa a la qual solien acudir els que en aquells temps volien publicar en valencià, ja que sabien que podien comptar amb un corrector lingüístic, que era jo mateix.

¿Com vaig aprendre el valencià? El valencià és la llengua dels meus pares i del meu poble, la Font d'En Carròs. Encara que de xicotet vaig venir a viure a la ciutat de València, sempre he tingut uns contactes molt intensos amb la meua pàtria petita. Una verdadera consciència lingüística no la vaig adquirir, però, fins l'any 1938, quan era al front "nacional" de Castelló. Allí vaig experimentar el menyspreu dels qui no admeten la diferència lingüística. Això em va induir a interessar-me pel valencià i a estimar-lo. Conversant amb els companys valencians del front, ja observava i m'anotava les paraules i variants valencianes d'altres comarques no conegudes per mi. I, una vegada acabada la guerra, vaig anar confegint-me un fitxer de les paraules que sentia cada dia i que no es trobaven en els vocabularis valencians que havia pogut arreplegar. El 22 de gener del 1942 vaig perdre la mà esquerra mentre treballava com a maquinista a *Levante*. Francesc Soriano Bueso, administrador del periòdic, em va prometre que no perdria el treball i em va col·locar d'ajudant del corrector lingüístic. Però, al cap de poc temps, em van oferir de treballar com a corrector a *Las Provincias*, aleshores dirigit per Martí Domínguez Barberà, i vaig canviar d'empresa. Francesc Soriano va comprendre la meua opció, i sempre vaig mantenir amb ell una bona amistat. Es donava la coincidència que tant ell com Martí Domínguez eren persones que, com jo mateix, s'interessaven també pel valencià i, coneixedors de les meues aficcions, em tenien simpatia.

El 1948, Manuel González Martí, nou president de la Diputació Provincial de València, va autoritzar a Carles Salvador l'organització del primer curs de valencià de Lo Rat Penat de la postguerra. Vaig ser alumne d'aquell primer curs, que impartí el mateix Carles Salvador, Enric Valor i Josep Giner, deixeble de Fabra i de Coromines. Ells han

estat els meus primers mestres de valencià. L'any següent, ja vaig participar com a professor del primer curset que organitza Lo Rat Penat per a correctors i periodistes. No teníem altres llibres de text que el centenar d'exemplars de *l'Ortografia Valenciana*, de 1937, de Carles Salvador, que Josep Giner va localitzar en una llibreria de vell. Els diners que arrebegàvem aquella improvisada plantilla de professors de valencià participant en els concursos sobre llibrets de falles i en els Jocs Florals van servir per a sufragar l'edició de la *Gramàtica Valenciana*, de Carles Salvador, que es publicà el 1950. Gràcies a la presència de valencianistes conservadors, com el adés citats, en la premsa valenciana de l'època, va ser possible l'aparició de col.laboracions en valencià. És així com vaig esdevenir corrector no sols de textos en castellà sinó també dels que es publicaven en valencià a *Las Provincias*.

Animat i ben orientat per Josep Giner, vaig arreplegar materials per a la confecció del *Diccionari de la Rima*. En el context cultural de l'època, pensava que la seua publicació podria ser útil per a la llengua. I vaig presentar-me al Sr. Enrique Reyna, un dels propietaris de la Impremta Doménech, amb una proposta difícilment rebutjable: la seua impremta imprimiria en fascicles de 80 pàgines el *Diccionari de la Rima* i, amb els diners que s'obtingueren de la venda del primer fascicle, es pagaria el segon, i així successivament, i, si no arribava a cobrir les despeses d'impressió, l'autoritzava a descomptar del meu sou la diferència. D. Enrique acceptà l'oferta. És així com vaig pagar tots els fascicles del *Diccionari de la Rima*, que va sumar 1.192 pàgines. Com veieu, la valenciana era més que mai una cultura de peatge.

Entusiasmats D. Nicolau Primitiu Gómez Serrano per la publicació d'aquest *Diccionari de la Rima*, em va suggerir que n'aprofitara els materials més bàsics per a confegir un *Vocabulari valencià-castellà* elemental, que, de fet, aparegué el 1960. Aquesta vegada ell en va ser el mecenes. Però jo no podia somiar amb cap dret d'autor. El *Vocabulari* esdevingué per a molts dels valencians que s'apuntaven als cursos de Lo Rat Penat un complement obligat dels materials gramaticals de Carles Salvador. A pesar de les limitacions del mercat, vaig continuar reeditant el *Vocabulari*, però afegint sempre noves informacions i oferint també la fórmula de vocabulari castellà-valencià. La creixent incidència del valencianisme cultural es va reflectir en l'edició de 1970, que va ser patrocinada per la Diputació provincial de València, la Fundació Huguet, de Castelló, i Bibliovasa. Els beneficis anaren a parar sempre íntegrament a les associacions culturals valencianistes del moment. Per a mi, la millor retribució era comprovar l'èxit de vendes, sempre relatiu, però cada vegada en augment, i que em confirmava que la sembra havia caigut en terra fèrtil.

La suma de tots aquests esforços es va traduir el 1985 en el *Diccionari General*. El prologuista, Antoni Ferrando, va reconèixer que es tractava de "l'obra lexicogràfica [valenciana] més important del segle XX". Efectivament, jo hi havia abocat moltíssimes hores de treball, i tot i que ara havia pogut comptar amb les riquíssimes informacions del *Diccionari Valencià Català Balear*, d'Alcover, Moll i Sanchis Guarnier, vaig introduir centenars de paraules no registrades al *Diccionari Fabra* (1932) fins al punt d'incrementar-ne els valencianismes en més de 4000. Heus-ne ací uns quants exemples: *esvarar, romer, acurtar, regallar, afanar, atifell, encisam, esguitar, abrasir, botijós, arca, cantó, encalar, espentar, pallola, pesebre*, etc., mots presents en el parlar quotidià dels nostres concitadans. Un esforç que ha merescut l'atenció d'estudiosos atents del lèxic valencià com Germà Colón, Emili Casanova, Joaquim Martí Mestre i

Joaquim Juan-Mompó entre altres i que explica que l'Institut d'Estudis Catalans i l'Institut de Filologia Valenciana l'hagen aprofitat de manera sistemàtica per a la redacció del *Diccionari Normatiu de la Llengua Catalana* (1995) i del *Diccionari Valencià* (1995), respectivament.

Llevat d'aquest *Diccionari*, sempre he batejat els meus vocabularis i diccionaris amb el nom de valencià. Mai no n'he tingut cap dubte. És la manera com reconeix el poble valencià la seua llengua. Això sí, sempre he deixat ben clar que valencians, catalans i balears compartim una mateixa llengua. La meua atenció lexicogràfica al nostre parlar mai no ha estat renyida amb la proclamació de la unitat de la llengua, com bé em van ensenyar entre d'altres Xavier Casp i Miquel Adlert, i com van reconèixer explícitament no sols l'aleshores director de *Las Provincias*, Martí Domínguez, sinó també els seus dos immediats predecessors en el càrrec, Teodor Llorente Olivares i Teodor Llorente i Falcó. En concret, aquest últim va escriure en el seu llibre *En defensa de la personalidad valenciana* un capítol que -començava amb les següents paraules:

"Es indudable que las lenguas que se hablan en Cataluña, Baleares y Valencia son una misma. Sobre esto no hay discrepancia alguna. Podrá haber variantes dialectales, y no muchas ni muy hondas, producidas por la diferenciación de vida en cada una de estas regiones y el abandono en que se ha tenido el habla en los pasados siglos, sin centros culturales que la preservasen de tanto elemento extraño que la corrompían, pero nada más.

Sentada esta afirmación de que es la misma lengua la que se habla en las tres regiones citadas, debe procurarse por todos los medios posibles, aunque sin imposiciones centralistas, suavizar aquellas diferencias dialectales, dirigiendo así todos los esfuerzos a conseguir la unidad del idioma."

Més clar, aigua. De fet, repetia unes paraules molts semblants del seu pare, Teodor Llorente, patriarca de la Renaixença valenciana. I no molt diferents de les que havia escrit el pare Lluís Fullana, el 1908, a propòsit de la *Gramàtica* valenciana:

"Escriure totes les característiques catalanes usades dins lo regne de València, equivaldria a escriure una *Gramàtica catalana* i posar en la portada 'Gramàtica de la llengua valenciana' ... Tot açò per indicar que les característiques catalanes són unes mateixes que les valencianes"

Cal denunciar les maniobres tendents a confondre el poble valencià respecte a la seua llengua. Són estratègies que només pretenen disuadir els valencians de l'estima per la seua llengua i, per tant, de qualsevol reivindicació del seu ús normal i oficial, com proclama l'actual Estatut d'Autonomia d'un país que l'han batejat amb un nom que mai no ha tingut. Hui ens fa vergonya que alguns, des de l'angle de l'administració autonòmica, intenten justificar la anormalitat que ja fa més de 120 anys denunciava l'escriptor santanderí Juan Valera, en relació a la normativa de la llengua catalana:

"En la Península Ibérica bien puede afirmarse que hay tres lenguas literarias: la castellana, la portuguesa y la catalana. Acaso hasta terminar el siglo XV, las tres lenguas y las tres literaturas rayen tan iguales que no se sepa a cuál dar la preferencia [...], pero, digamos sin rebozo la verdad. Dado por innegable que no debe perderse un idioma que ha tenido y tiene grandes escritores, justo es que el catalán viva, florezca y

propere, però, por Dios, unífiquenle, y no haya más que un solo idioma literario en Mallorca, en Valencia y en Cataluña. [...]

Bueno, dije que se escriban tres lenguas literarias en la Península: portugués, castellano y catalán, però si también se empeñan en que siga habiendo [...] mallorquín y valenciano, ¿por qué no ha de haber lengua malagueña y lengua jerezana o cordobesa? [...] Haya en la Península tres idiomas literarios, pero no haya más ¡por los clavos de Cristo!"

Crec que la Universitat de València ha proclamat nítidament la posició de la comunitat científica sobre el valencià. En realitat, no és la Universitat de València la que, amb la concessió de la Medalla, hauria reconèixer la tasca que he fet, sinó que sóc jo el que hauria d'expressar-li la meua gratitud per la seua ferma decisió de no cedir a les maniobres confusionàries del poder sobre el nostre valencià, encara que aquestes es revestisquen de dictamens i lleis no menys confusionàries, que només pretenen desligitimar la Universitat. També voldria aprofitar l'ocasió per a retre un sentit homenatge de gratitud als meus mestres de valencià, Carles Salvador, Manuel Sanchis Guarnier, Josep Giner i Enric Valor.

Senyor Rector, crec que, per tot això, és per a mi un honor rebre la distinció que m'heu concedit. Encara que no he pogut ser mai universitari, puc dir que estic molt desvanit de la "meua" Universitat. Podeu estar segurs que portaré la Medalla amb molt d'orgull fins al final dels meus dies. Moltes gràcies!